

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Lietuvos Respublikos Seimas
Politinių kalinių ir tremtinių LAISVĖS frakcija

Lietuvos Respublikos Ministrui
Pirminkui p.A.Šleževičiui

PRAŠYMAS

Vilnius, 1995 sausio 23d.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1994m. gruodžio mén. priėmė du nutarimus (Nr.1275 ir Nr.1358), kuriais remiantis 1991m. sausio mén. 11-13d. sovjetų įvykdėtos agresijos metu žuvusių gynėjų šeimų nariai bei asmenims, tapusiems invalidais, išmokamos 500 Lt dydžio kompensacijos; be to, nutariama agresijos aukų vaikams mokėti bazinės pensijos dydžio išmokas. Politinių kalinių ir tremtinių LAISVĖS frakcijos Seimo nariai sveiki na Vyriausybės rūpinimasi žuvusių Tėvynės gynėjų šeimomis.

Tačiau mūsų frakcija gauna labai daug laiškų iš reabilituotų politinių kalinių ir tremtinių, ypač tų, kurių tėvai (vyrai, broliai ar kt.) 1940-1941m. buvo išvežti į sovietinius lagerius. Dėl nežmoniško darbo, gyvenimo lagerio sąlygomis didžioji 1940-1941 metų tremtinių dalis žuvo per pirmąją tremties žiemą. Išlikusių gyvų, sveikatą sovietiniuose lageriuose praradusių reabilituotų politinių kalinių ir tremtinių (ypač 1940-1941m.) žmonos ar vaikai už žuvusį tėvą (vyra), remiantis LR Vyriausybės 1994m. kovo 31d. nutarimu Nr.222, gauna 20-200 Lt kompensaciją.

Kadangi prieškario tremtinių vaikai jau yra pensinio amžiaus, praradę sveikatą, dešimtmiečius kentėję žmonės, politinių kalinių ir tremtinių LAISVĖS frakcijos Seimo nariai prašo p.Premjerą taikyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994m. gruodžio mén. priimtų nutarimų Nr.1275 ir Nr.1358 nuostatus ir šiemis žmonėms, nes jie taip pat yra sovietų vykdėtos agresijos metu žuvusių šeimes nariai.

Frakcijos seniūnas B.Gajauskas

Ar privalu prisiekti lojalumą?

Praėjusiam numeryje rašėme, kad LGGRT centro vadovas V.Skuodis sumazino atlyginimo priemoką savo lojalumui skyriaus vadovui parašu nepatvirtinusiam E.R.Stančikui. Tokį pranešimą gavo ir kita darbuotoja - Z.M.Imbrasaite.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras

Primenu Jums, jog buvusio VLGCT centro įsakymu Nr.77 (1994 05 27) Jums buvo nustatyta atlyginimas 3,4 MMA ir priemoka prie atlyginimo 40 proc.

LGGRT centro įsakymu Nr.74 (1994.XII.06) Jums buvo paliktas ankščiau Jūsų gautas pagrindinis atlyginimas, t.y. 3,4 MMA ir nustatyta 20 proc. priemoka taip pat atsižvelgiant į tai, kad dėl tam tikrų aplinkybių mums pakartotinai pasiūlius savo parašu patvirtinti savo lojalumą dabartiniam Jūsų skyriaus vadovui, tai padaryti Jūs atsisakėte.

Generalinis direktorius Vytautas SKUODIS

Nr. 5 (146)

1995 m. vasaris

Minime svarbūj istorinių įvykių- 50 metų sukaktį! Buvęs partizanas Juozas Petraška-Patrimpas apie šio įvykio sukaktį kaip tik užsiminė "Tremtinyje" (1994m. Nr.21). Užsiminė apie ginkluotos rezistencijos pradžią sovietų okupuotoje Lietuvoje 1944m. rudenį. Tai reikšminga sukaktis!

Šukako pusė šimto metų nuo lietuvių tautos ginkluoto priesinimosi pradžios. Tas priesinimas buvo tragiškai apviltas neįvykdytais Vakarų valdovų pažadais ir, kaip dabar žinome, tiesiog išdavyste, dalį Europos

šausko ir V.Kučinsko 1991m. leidiniu, patys pirmieji pasipriešinimai ginkluoti įvyko jau 1944m. Čia chronologine tvarka paminiėsime tik pačių pirmųjų pasipriešinimų datas.

Rugpjūčio 3d.- Panevėžio ir Ukmergės rajonuose, rugpjūčio 1mén. (tiksliai dienos nežinome)- Šalčininkų raj.; rugsėjo mėnesi- Varėnos raj.; rugsėjo 2d.- Vilniaus; rugsėjo 9d.- Kėdainių; rugsėjo 26d.- Kupiškio; spalio 7d.- Trakų raj.; spalio 10d.- Molėtų; spalio mén.- Širvintų ir Švenčionių; spalio 22d.- Marijampolės; lapkričio 12d.- Kelmės

kaltų? Kiek ten buvo žiaurumo, nusikalstamų veiksmų? (Aišku, "kalti" buvo tik partizanai, nes stribai, NKVD, rusai, pasak "Kančių istorijos", buvo šventi).

I tokius klausimus trumpai atsakysime vakariečių lūpomis, nes tai, kas taikoma tamšiam, turėtų tiki ir keipošiam. Prieš metus iliustruotas žurnalas "Smithsonian" (1993 rugs. numeris) išspausdino straipsnį apie Johnny Hopper, britų rezistentą, vokiečių okupacijos metu veikusį Prancūzijoje ir dabar ten tebegyvenantį. Jis beveik vienas likvidavo daugybę vo-

Ar laidosime partizanus ir stribus vienoje duobėje?

po karo paliekant sovietams.

1944m. rudenį Lietuvoje įsziebė samonitorius ginkluotas priesinimas. Dabartiniam Lietuvos ponams ta kova yra nemalonai, nes jis istorijos šviesoje meta kaltinimą tuos ponus užauginusiam okupantui bei okupanto kolaborantams. Dabartiniai ponai šiandien bandomi įtikinti, kad jie irgi už Lietuvą kovojo... tuošnuose okupanto kabinetuose sėdėdami. Tie ponai šiandien neužsimena apie laisvės idėjos skleidėjus Lietuvos ir apie jų persekiojimą bei terorizavimą iki pat pasutinių nepriklausomybės paskelbimo dienų.

1957m. išleistoje knygoje "Revoliucinis judėjimas Lietuvoje" rašoma: "1944m. liepos 13d. tarybinė armija išvadavo Vilnių nuo hitlerinių okupantų... 1945m. sausio 28d., išvijus hitlerininkus iš Klaipėdos, tarybinė armija išvadavo visą Lietuvos teritoriją nuo hitlerinių okupantų." Taigi antroji Lietuvos okupacija prasidėjo 1944m. liepos pradžioje ir visa Lietuvos teritorija buvo rusų kariuomenės užimta 1945m. sausio pabaigoje.

Ką žinome apie ginkluotą lietuvių priesinimą okupantu užfrontėje? Vadovaujantis "Lietuvos laisvės kovą" A.Anu-

raj; lapkričio 23d.- Raseinių raj.; gruodžio 1d.- Jurbarko raj.; gruodžio 3d.- Utenos; gruodžio 8d.- Alytaus; gruodžio 12d.- Kauно; gruodžio 24d.- Šiaulių; gruodžio 25d.- Kretingos rajone.

Patys pirmieji užregistruoti susirėmimai įvyko jau rugpjūčio 3d., tik po trijų savaičių nuo Vilniaus užėmimo. Po to ginkluotas priesinimas ėjo beveik kartu su rusų vakarus stumiamu frontu. Galima teigti, kad žmonės supratė gyvybinį reikalą priešintis okupantui ir jo kolaborantams.

Leidinio autoriai per 1944-1953m. laikotarpį užregistruavo 1133 mūšius, miestelių puolimus bei pasalas, kurių metu buvo nukauti 1772 kariškiai, naikintojai ir saugumo darbuotojai.

Taip pat 119 žmonių civilių (pvz, prieš vežusių vežikų) žuvo kautynių metu. Per tą laikotarpį daugiausia okupanto kariškiai, naikintojai ir saugumiečiai partizanai nukovė arba likvidavo Panevėžio rajone- 133, Alytaus- 117, po to eina Lazdijai, Varėna ir kitos vietovės. Autoriai sako, kad jų surinkta medžiaga apima tik mažą visų ginkluotų susidūrimų dalį. Visko niekada nesužinosime.

Net šiai laikai kai kas kaltina rezistenciją žiaurumu ir nereikalinga kova. O kiek ten žuvo ne-

kiečių pareigūnų. Tu operacijų metu žuvo ir nekaltų žmonių. Štai ką jis dabar viesai žurnale sakė: "Aš elgiaus žiauriai, kaip elgesi vokiečiai. Aš esu atsakinės už nekaltų žmonių mirtis.

Bet kai šutink agresorių, turi kariauti agresyviai." Šiandien jis didvyris, jis viešai kalba apie savo veiklą, jo niekas nekaltina ir banditu nevadina. Ar ne keista, kad visa tai buvo ir tebera leistina rezistencijos, bet tik prieš vokiečių okupaciją? Kiti kaltinami mirtina nuodėme vien dėl to, kad jie savo žemę ir žmones gynė nuo rusų ir rusų kolaborantų vykdymo genocido. Argi teisybė bei teisė gali būti tokia dviveidė?

Nei dabartinė Lietuvos valdžia, nei Seime esančios opozicinės partijos plačiau apie ginkluotą rezistenciją nekalba. Prezidentas A.Brazauskas yra pasakęs, kad stribus ir partizanus reikėtų palaidoti vienoje duobėje ir jiems bendrą kryžių pastatyti... Tokio genialaus sumanymo autorius savo paties receptą turėtų pasiūlyti žydams: palaidoti visas holokausto aukas kartu su jas šaudžiusiais, deginusiais naciais ir jiems bendrą paminklą pastatyti! Kaip manote, ką žydai į tokį pasiūlymą atsakyti?

Antanas DUNDZILA

ARTEJA SAVIVALDYBIŲ RINKIMAI

Kam reikalinga tokia valdžia

Rinkėjų sąrašai niekada nebūna tikslūs, juos visuomet tenka papildyti, dalį rinkėjų išbraukti, išrašyti naujų. Bet, kiek tekdavo dirbt rinkimų apylinkėje, visada prieš pat rinkimus gaudavome vėl tuos pačius klaidingus sąrašus. Mūsų papildytų ir sutikintų sąrašų informatikos skyrius nepriima, dažnai trukdo priduoti balsavimo rezultatus. Matyt, kad savivaldybėje dar daug dirba neįžiningų darbuotojų ir stengiasi visais būdais mums trukdyti.

Todėl jau dabar, mieli Lietuvos žmonės, galvokime ką rinksimė į savivaldybes, nes paskui tikrai bus per vėlu. Nebūkime abejingi, nenumokime į tai ranka! Juk valdžia ne vieną apvogė, todėl visada ir visi eikime į rinkimus, referendumus ir pareikškime savo nuomonę. Jeigu mes savimi, save Lietuvą nepasirūpinsime, mūsų likimą spręs kiti. Tada jau nebelaukime nieko gero.

Teisybės ieškoti reikėtų pradėti nuo pačios aukščiausios valdžios. Ji atmetė valdžios vyru pajamų deklaravimo įstatymą, nes tie valdžios vyrai yra labai turtingi. Tikriausiai prisivogė.

Mes, paprasti žmonės, dar turime gėdos jausmą, sažinės gražuoti, o kai kurie valdžios vyrai šitų žmogiškų savybių jau nebeturi. Jiems nesvarbu, kad tauta tapo elgeta. Malonai šypsodamiesi, valdžios šulai tvirtina, kad padėtis šalyje stabilizavosi, gyvenimas gerėja, atlyginimai didėja, pensijos- taip pat.

Kam reikalinga tokia valdžia, kuri negina ir neapsaugo savo piliečio? Man atrodo, kad dabartiniai valdininkai nesugeba savo šalies valdyti. Dar šiaip taip laikomės iš anksčiau sukurtų atsargų, taip pat iš užsienio kreditų. Kai jie baigsis, atsidursime dar baisesneje akavietėje, nes reikės mokėti procentus ir grąžinti skolas (apie 445 mln. dolerių).

Kas toliau? Manau, kad tada reikės prašyti kokios nors valstybės globos. Vėl vergausime.

Jeigu Seimo nariai ir visi kiti valdininkai gautų tokį atlyginimą, kaip paprastas darbininkas, mokytojas ar gydytojas, į valdžią niekas nesiveržtu. Eityt fiktai tie žmonės, kurie tikrai myli šalį ir nori gero.

Taigi stenkimės išrinkti į savivaldybes dorus žmones.

Romualdas GAZICKAS

Šiauliai

Pateikti ši rašinį kaip kokių nors reiškiniu rimtą apžvalgą būtų rizikinga. Skaitojuji ji siūlome kaip Eric Frank Russel mokslinio fantastinio romano "Širšė" primityvią interpretaciją.

Romane vairuotojas nesuvadė dideliu greičiu lekiančio automobilio, kai megino nuvyti šalin per langą iškridusia širšę. Menkas vabzdys tapo keturių vyru žuties priežastimi, o vienas agentas, naudodamas psichologinės kovos priemones, demoralizavo ištūsą priešo armija.

Pirmojo pasaulinio karo metu vokiečių karinė žvalgyba pasiuntė į Rusiją vieną savo gerai apmokyta ideologinio baro di-versantą, kuris labai panašiai į romane aprašytuosius metodais sukelė šalyje neišpasakyta chaosą.

Abejais atvejais šalys turėjo gerai organizuotas kontržvalgybas. Su priešo agentais buvo kovojama.

Lietuvos nepriklausomybės Trečiojo pasaulinio karo padarinys. Sajūdij M.Gorbačiovo programoms remti sukūrėme tikrai ne mes. Tam buvome pernelyg tingūs. Šiandien neversta svarstyti kas. Ir taip visiems žinoma- Maskvos slaptosios tarnybos. Žinoti tai žinome, tačiau

visai nesusimąstome, kas parinko jam vadovybę?

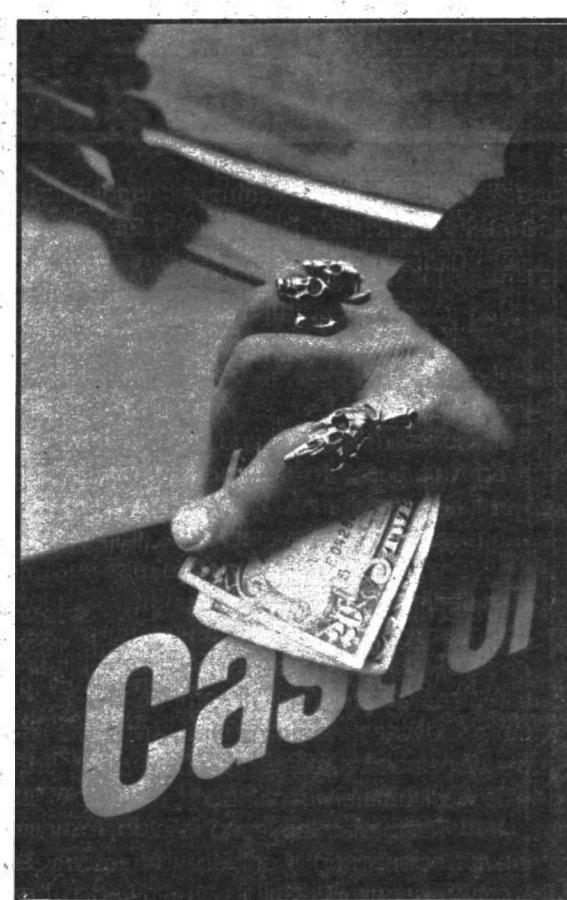
Iki šiol nė vienas Maskvos slaptųjų tarnybų agentas Lietuvoje nesuimtas ir nenubaustas. Čia dvi priežastys: arba jų nėra (kas visai nerealu), arba patys gaudytojai kaip tik tokie ir yra.

Leiskite pafantazuoti

Jeigu iš dviejų tikimybių viena nereali- belieka kita! Ivanovas, Burokevičius, Jermalavičius kaip kontrargumentas netinka, nes jie niekada nuo nieko nesislapstė, greičiau reikėjo slapstyti nuo jų.

Visos šiandieninės partijos (LDDP- ne išimtis) išsirutulijo iš Sajūdžio, tad apie kokią opoziciją begalima kalbėti. Gal apie V.Petkevičiaus?

Nepriklausomybė yra Nepriklausomybė. Bet kokia jos forma- neikaino jama vertybė. Šiandien niekas nedeportuoja jamas, niekas negaudo mūsų jūnimo kariauti Afganistane, niekas nevežamas derliaus nuimti į Kazachstaną, pagaliau joks partijos sekretorius su-profesionaliųjų pirmininku nesvarsto, ar esate vertas nesipirkti paklodę,

Algirdanto Žižiūno
nuotraka

Gariūnų turguje.
"Aš be šešių žiedų
jaučiuosi kaip nuogas..."

MUMS RAŠO

Kur teisybė?

Žuvusiuju atliekant sovietinė karinė tarnybą šeimoms bus mokamos 120 minimalių algų

dydžio vienkartinės kompenzacijos. Daug kam tai sukelė teisėtą pasipiktinimą, nes nukenčiusiems turi atlyginti ne Lietuva, o tas, kas nuskriaudė t.y. Maskval Žinoma, iš Maskvos

ar kokią sofą. Tačiau kai kas keiksnio tame laisvę, visai nesusimąstydam, kad tam esame dirbtinai inspiruojami.

Kaip vykdomos ideologinės diversijos? Žlugdoma moralė. Niekinamos kapinės. Kokiu būdu? Paskelbiama, kad brangiai

Organizuotas nusikalstamus. Būtent organizuotas. O jeigu ji kas organizuoja, vadinas, kažkam reikia. Pavyzdis: Kau- ne prie pat savivaldybės okupacijos kariuomenės ekskarininkas teikia paslaugas. Matuoja biolauką. Aišku, kad ommetru biolauko neįsmatuosis. Akivaizdus mulkinimas. Tačiau "paslaugų" tiekėjas turi mero pasirašytą licenciją. Jeigu galima tokia licencija- gal jų galima ir reketuoti. Kaltinti ką nors čia vien savanaudiškumu būtų neteisinga, ši veikla turi kiek kitokių pozymiu.

Artėja savivaldybių rinkimai. Kai kas į tai deda vilčių. Višiskai be reikalo. Jie pasibaigs taip, kaip ir suplanuota. O suplanuota didelė LDDP sekėmė Kaune. Pagal dabartinę rinkimų sistemą (iki šiol LDDP atstovo nebuvo nė vieno) jų turėtų būti mažiausiai 12 proc. Maždaug tiek pat jėjis per ekskomunistų ir nepartinių bloko sąrašus.

Visi šie veiksmai turėtų sukti tautos nusivylimą Nepriklausomybė, abejingumą valstybingumui. Matyt, neatsitiktinai Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra 148 str., reglamentuojantis, kaip atsisakyti nepriklausomybės, ir 3 str., leidžiantis jos neginti.

Zenonas SKRICKUS

Ne Beranžé, o Zenonas SKRICKUS

Eina pasivaikščioti Babeta

Eina pasivaikščioti Babeta.

Viso turgaus gėlės jai.

Kuo gi čia dabar premjeras dėtas,
kad kažkam pradingo pinigai?

Pabučiuos plėšikas Beta,
nerūpē jam brangus kailiniai
ir atvers duris iš lėto

Mersedes- Velniop tie Žiguliai!

Buvo vienam bankui patikėta
milijonas dolerių žalių.

Milijonas gatvėj nesimėto-
nusipirkti Betos negaliu.

Kaip lapus nudrasko saltas vėjas,
taip neliko mano pinigų.

Buvo banko, buvo pažadėta
nuošimčiais akimirkų žaviu.

-Einam su manim pašokti, Beta,
tris litus kišeneje turiu.

Susirask, gražuoli, gerą vietą
prie bažnyčios kaulyt pinigu.

Niekur nebučiuos man Prezidentas,
pavogtyų man neatiduos.

Deputatams mama kartais krenta,
štai todėl Babeta myli juos.

sunku ko tikėtis, kaip ir buvusiems politkaliniams, tremtiniams. Tai mūsų visų bendra skriauada.

Na, o jeigu valstybė randa lėšų mokėti kompensacijas, pirmiausia turėtų mokėti ne tiems, kurie (nors ir ne savo valia) tarnavo okupantams, o tiems, kurie negailėdami jaunystės, savo kraujo, kančių ir gyvybės, kovojo Lietuvos prieš okupantus. Kažkodėl pastarieji pamirštami. Tai didelė neteisybė.

Tai dar vienas įrodymas, kad dabartinė valdžia dirba ne Lietuvai.

Algirdas KUJALIS

Teismo procesas teisiasi

Dar pernai teisme "Tremtinys" panevėžietės p. Pranskūnienės ir biržietės p. Mikala Jūnienės buvo apkalintas nuplėšę Šilų parapijos Atkočiūnienės garbę ir orumą. Kauno m. apylankės teismas tokį kaltinimą pripažino neteisingu, tačiau ieškovai sprendimą apskundė Aukščiausiajam Teismui ir šis gražino byla nagrinėti pakartotinai.

Tad renkame informaciją apie a.a. Zofiją Atkočiūnienę, gyvenusią Šilų parapijoje, Briežvalkio valsčiuje, Kartanų kaime. Ką nors žinantys apie jos veiklą vokiečių ir sovietinės okupacijos metais, rašykite "Tremtinio" redakcijai.

UŽSIEJIENČIAI APIE MŪS

Dar kai ką būtinai reikia atliskti

Mūsų atmintyje pasiliuko neišdildomas vaizdas: milžiniška Lenino statula, virvėmis traukiama džiugaujančios minios, su trenksmu virsta nuo pjedestalo miesto (nesvarbu - Maskvos ar Vilniaus) aikštėje ir suskyla į daugybę skeveldrų. Komunizmas žlugo, lai gyvuoja demokratija! Kūjį ir pjautuvą pakeitė laisvės simboliai.

Komunizmo pradžia buvo triukšminga ir kruvina, o pabaiga beveik rami-partija "nusibaigė", ir tiek. Visi partijos nariai, metų metais giedojo jos garbei gražiausius žodžius, staiga tapo uoliais demokratijos šalininkais. Ir tai dar ne viskas. Pasirodo, kad tikrų komunistų net nebuvavo - vargšai partiečiai tik šiaip sau, iš būtino reikalo, buvo išsirašė į partijos sarašus, vykdė visus Maskvos įsakymus, persekiojo tikinčiuosius, trémė ir grūdo į kalėjimus savo krašto patriotus ir keikė "supuvusių buržuazinė vakariečių kultūrą". Vadinas, komunizmas jau seniai nebeegzistuoja, tik laisvojo pasaulyo piliečiai ir vadai per savo žioplumą to nepastebėjo...

Nemaža lietuviškosios išeivijos dalis laikosi ypač atsargiai. Argi galima pasitiketi žmonėmis, kurie savo ilgamečių ir, kaip atrodė, tvirtų įsitikinimų gali kore per dieną atsisakyti? Kur prasilenkiamas su tiesa: ar kai žmogus prisiekė savo lojalumą komunistų partijai, ar kai tvirtina, kad jo priesaika buvusi netikra (vadinasi, melaginga)?

Čia ir išmintingasis Saliamonas nerastu tinkamais išeities iš tų abejonių painiavos. Žmonės, kuriuos daugelis dar vakar vadino savo tautos išdavikais, šiandien jau kviečiami į išeivių renginius

bei šventes, kur jiems skiriamos garbingiausios vietas (dažnai kvietėjai yra tie patys, kurie garsiai šaukė ir keikė tuos gerbiamuosius).

Paverstos tautos dažnai veidmainiaudavo, patakaudavo komunistų partijai, nes gyventi, dirbt, mokytis reikėjo, o be partijos palaiminimo tai buvo neįmanoma. Ne kiekvienas gali būti didvyrių ir kentėti už savo įsitikinimus, ne kiekvienas tuos tvirtus įsitikinimus ir turi. Kartais kompromisių neišvengiamai, ir už tai neturime teisės savo tautiečių smerkti. Tačiau vis dėlto kai ko reikalauti yra ir logiška, ir teisinga.

Buvę Lietuvos komunistai turi viešai pasmerkti partiją ir pareikšti, kad jie jau nebéra komunistai (neklausime, ar buvo). Jie turi atsiprašyti tautos už partijos padarytas skriaudas, nors patys prie jų ir nebūtų prisidėję. Jeigu priklausai organizacijai, sambūriui, partijai, esi atsakingas ir už visus veiksmus, kurie padaromi partijos vardu. Šią procedūrą atlikus, kiekvienas buvęs komunistų partijos narys gali jau būti vertinamas atskirai, o pagrindinis vertinimo matas - ar yra nusikaltes tautai, savo tautiečiams komunistų valdymo laikais. Jeigu jo vardas nesuteptas išdaviko sąvoka, o rankos- ašaromis ir krauju, palikime ateities darbais įrodyti lojalumą tévynei ir jos gyventojams. Įtarienėjimais ir piktaivališkumu tik pailginsime praeities kančias ir trukdysime sekmingą atsikūrimo procesą.

*Donutė BINDOKIENĖ
Iš 94. 11. 18 "Draugo"*

Ar kas ieško žudikų?

Kasmet mes renkamės pagerbti žiauraus 1941m. birželio kankinių. Laikas bėga, ir mūsų prisiminimai pradeda dilti iš atminties. Gal tik per Dievo malonę gyvi išlikę liudytojai dar spėjo jamžinti žudynių vietas ir vardus tų aukų, kurių komunistiniai žmogžudžiai nespėjo paslepsti ar sunaikinti. Daug žinių surinkta ir sudėta JAV kongreso Kersteno komiteto archyvuose. Gaila, kad dažnintai Lietuvos istorikai nesinaudoja tais autentiškais įvykių aprašymais ir nuotraukomis, bet daugiau pasiskiti NKVD archyvų falsifikacijomis...

Kas gali reikalauti, kad mes pamirštamėm Juodojo Birželio aukas?

Bégdamis nuo vokiečių, komunistai Petrašiūnų kapinėse nukankino 29 politinius kalinius. Pasak liudytojų, visos aukos labai sužalotos, kiekviena kitaip. Iš veidų negalima pažinti. Né vieno nužudyto šūviu. Pjūviai gilius, kai kurios kūno dalys (nosis, liežuvis, pirstai ir lėties organai) visiškai nupjautos. Galvos, rankų ir kojų kaulai dažnai sutriuškinti.

Nustatyta, kad kai kurios aukos buvo užkastos gyvos.

Negalime pamiršti ir mažiau žinomas kančių vietas - Šepetos miško. Ten nukankinta daugiau kaip 50 vyrų, moterų ir vaikų. Jie, matyt, nukankinti, nes šaudymo ženkli nelikę. Lavonai baisiai sužaloti: supjaustyti veidai, suraižyti nugaras, išpjauti liežuviai, išluptos akys...

1941m. birželio 26d. nukankinti Panevėžio apskrities ligoninės gydytojai dr. S. Mačiulis, dr. Gudonis ir dr. Žemgulys bei sesele Kanėvičienė. Vienam iš daktarų nupjautytes organai, o seselei Kanėvičienei nupjauta krūtis. Visi kankiniai buvo tik nesenai nužyduti - Kanėvičienės kūnas dar nebuvuo atšalęs.

Astravo miške, Biržų apskr., birželio 25d. nukankintas A. Navakas.

Kur jie, tie žmogžudžiai, yra dabar, kodėl jų niekas niešo?

Ar galima pamiršti Rainių miškelio ar Pravieniškių bei daugelio kitų kančių vietas? Apie tai galima paskaityti J. Prunskio knygoje "Lietuva bolševiku okupacijoje" ir jau minėtame JAV kongreso Kersteno komiteto archyvuose.

Iš "Mūsų pastogės"

Reikia bendro fronto

Skaitau laikraščius, klausausi žinių, ypač apie Lietuvą, ir negaliu suprasti, kas atsitiko su tos žemės vaikais. Niekas nenori išklausyti patarimų ar nors diskutuoti bent kokias problemas. Gal galima būtų rasti kad ir mažą prošvaistę. Bet jokio noro.

Mes laukiame atvažiuojančių iš Lietuvos, kad jie atvežtų gerai parengtą darbo programą, bet ne... Pirmiausia turi būti sugriautas pasitikėjimas Maskva ir komunistų partija. Aš jau daug apie tai kalbėjau ir pasiūliau nemažai "statybinės" medžiagos užtvarams prieš maskolių puolimą. Nesulaukiu nemenko žodelio "taip" ar "ne". Mes galėtume daugiau prisidėti prie visokių gyvenimo nesklandumų pašalinimo, bet vėl - jokio noro. Svarbu gauti atsakymus į užklausimus, bet to irgi vengiamo. Pavyzdžiu, keli kartus klaušiu apie auką iš Australijos bendruomenės valdybos, kuri turėjo būti 12 000 dolerių. Vis negaudavau atsakymo, o kai gavau, jau buvo per velu, nes valdyba pasikeitė: aš nespejau prieš pasikeitimą juos paraginti, kad ne pamirštu išseseti savo pažadą. Gal kam tenai 12 000 dol. nėra dideli pinigai, bet mums tai nemaža suma, kuri buvo prarasta tik dėl to, kad laiku neatsakyta į mano maldavimus...

Mes turėtume sudaryti (jau seniai) bendrą frontą ir susiekti su US, Kanados ir kitaik kraštais, t.y. su jų veikėjais, kuriems rūpi Lietuvos dabartis. Jokio atsakymo. Dabar, kada maskolai kariauja su čečenais, Clintonas nėra mums palankus, bet jis laikosi tik ant savo kelnių siūlo, ir senatas daug gali. JAV lietuvių veikėjai turėtų kreiptis į respublikonų atstovus ir įrodinėti Maskvos nikelšybes.

Taip mes, išeivai, daug skaudžiau galėtume "padilginti" okupantą.

Vytautas MAČYS

Australija

Pigonių ir Vindeikių tragedijos

Žaliasis Velnias, jau 1944m. liepos mėn. pradėjęs telkti pasipriešinimo bolševikams karinę dalį "Didžiosios kovos apygardą", iki metų pabaigos subūrė kelis tūkstančius vyrų Kaišiadorių, Ukmurgės, Trakų, Vilniaus apskrytyse. Šis ginkluotas junginys buvo telkiamas kariškos divizijos statuto pagrindais visi kariai buvo suorganizuoti į batalionus, kuopas, būrius. Apygardos štabas buvo įsikūręs Čiobiškio vaikų prieglaudoje.

Vieni partizanai veikė pastoviouose būriuose, kiti skajo jančiuose. Pastovieji būriai laikėsi arčiau štabo, kariai turėjo uniformą, laikėsi karinės drausmės. Skajojantieji būriai kūrėsi kaimuose ir laikėsi savo apylinkėse, apsistodami čia vienoje, čia kitose sodyboje. Tokių būrių 1945m. pradžioje jau buvo daug ne tik Ukmurgės ar Kaišiadorių, bet ir gretimose apskrytyse. Nors miesteliuose ir siautėjo vadinaujų "liaudies gynėjų" būriai, didesniuose centruose stovėjo gausūs reguliaros enkavedistų kariuomenės dalimai, bet partizanai vengė tiesioginio susidūrimo su jais, ir iki 1944m. pabaigos Žaliojo Velnio apygardos partizanai nebuvovo patyrę didesnių nuostolių.

1945m. vasario 4d. vakare vienas skajojančių partizanų būrys nakčiai apsistoję vienoje Musninkų valsčiaus Pigonių kaimo sodyboje. Bloga akis tai pastebėjo ir pranešė Musninkų NKVD viršininkui Chiminiui. Šis tuo surinko dešimties vyrų būrį, vadu paskyrė stribą P.S. (redakcijai pavardė žinoma) ir pasiuntė į Pigonis. Nuvykę į kaimą, stribą apsupo sodybą, kurioje vakarojo partizanai, ir padegamosiomis kulkomis ją padegė. Partizanai buvo priversti trauktis. Į besitraukiančius stribai ėmė šaudyti. Čia krito pirmoji auka. Žuvo su partizanais čia buvusi Žaliojo Velnio žmona Ona Misiūnienė. Buvo sužeisti dar trys partizanai: Kibirkštis, Vanagės ir vienas su būriu besislapstantis vokiečių kareivis. Bet partizanai taip stipriai pasipriešino, kad žuvo visi devyni stribai, tik jų viršininkas P.S. spėjo pasislėpti: netoli stovėjo šulinio rentiniai, ir jis viename iš jų išliko gyvas.

Partizanai pasiėmė žuvusią, sužeistuosius ir nuvyno į Čiobiškį. Čia Onos Misiūnienės palaikai skubotai palaidoti Čiobiškio parapijos kapinėse. Sužeistieji buvo slaugomi Rusių Rago kaimo trobose, pagijo.

O stribas P.S., partizanams pasitraukus, išsoko iš rentinio ir nubėgo į Musninkus. Chiminas, sužinojęs, kas ivyko Pigonyse, tuo jau kreipėsi į Širvintų enkavedistus paramos. Tie atužė į Musninkus, apsupo ir Pigonis, aplinkinius kaimus. Bet nieko nerado, niekas nė šūviu nepasigarsino. Enkavedistų buvo gal apie du šimtus. Sulauke dienos, jie pėsti grižo į Musninkų į Širvintas, būreliais šukuodami pakeles kaimus.

O Vindeikiuose jau 1944m. rudenį susitūsios vietinių vyrų būrys. Jam vadovavo buvęs Lietuvos kariuomenės savanoris, buvęs Vindeikių Saulių būrio vadovas Juozas Naraškevičius, slapyvardžiu Šernas.

Ta nelemtą vasario 5d. buvo labai būruras oras: šlapdrība, tvyrojo ūkanas... Šernas su keturiais savo būrio vyrais buvo susirinkę vienoje kaimo trobelėje. Staiga per langus pastebėjo, kad artinasi enkavedistų būrys, ir visi šoko į trobelės, matyt, tikėdamiesi rūko dengiamai pabėgti, tačiau buvo pastebėti. Enkavedistai ēmė šaudyti, ir visi penki partizanai žuvo: būrio vadovas Juozas Naraškevičius-Šernas, Ignas Adomavičius-Tauras, Česlovas Aniukštis-Karvelis, Petras Bereznauškas-Liūtas iš Kaimynų kaimo ir Juozas Naraškevičius. Jų lavonus enkavedistai nutempė prie netoli buvusios Vindeikių mokyklos ir paliko.

Kovotojai ten gulėjo kelias dienas. Pagaliau kaimynė Emilia Jankūnaitė išdriso nueiti į Musninkus ir išsprādē leidimo palaidoti žuvusiuosius. Leidimą gavo, ir partizanai buvo palaidoti Vindeikių kaimo kapinaičių bendrame kape. Vėliau čia buvo pastatytas paminklas su žuvusiuų pavardėmis. Kapą ir dabar vietas žmonės puošia gėlėmis.

Viktoras ALEKNA

1994 12 09d. paminėtas Jurbarko kovos pradžios prieš okupantus 50-metis.

Jurbarko rajone ant laisvės aukuro negalutiniais duomenimis paaukota apie 300 rezistentijos kovotojų, ikalinta 1085 žmonių, ištremta apie 600 šeimų.

Vienas žiauriausių Jurbarko raj. pasipriešinimo kovos vadų-pranciškonų vienuolyno Krentingoje auklėtinis ats.ltn. Kazys VEVERSKIS-Medelis-Senis, g.1913m. Veliuonos valsč. Kalvių k. 1941 12 13d. 12 jaunų karininkų, vadovaujamų K.Veverskiui, įkūrė LLA organizaciją, kurios tikslas- ginklu iškovoti laisvę. Jai K.Veverskis sumanai vadovavo iki žuties 1944 12 28d. ant Raudondvario tilto. Palaikai išsisi Raudondvario kapinėse. Veliuonoje ar Raudondvaryje jo vardu reikėtų pavadinti gatvę ar mokyklą.

Prisimintas kpt. J.ŽEMAIČIO-Vytauto vardas. Nuo 1944-ųjų vasario jis vadovo Vietinės rinktinės 310 batalionui, kuriame jurbarkiečiai sudarė visą kuopą. Batalionas buvo įsikūręs Serežiaus miestelyje. 1949-ųjų vasario mén. sričių ir apygardų vadų pasitarime jis buvo išrinktas LLKS prezidiumo pirmininku ir Lietuvos pogrindžio ginkluotųjų pajėgų vyriausiuoju vadu. Per šį pasitrimą jam buvo suteiktas generolo laipsnis. 1953 05 29 J.Žemaitis-Vytautas išduotas ir suimtas Šimkaičių miško žeminėje (Jurbarko raj.), saugumo darbuotojams įmetus granatą su migdomaisiais vaisais. 1954 11 26 sušaudytas Butyrku kalėjime Maskvoje.

Narsus kovotojas jurbarkietis Petras PAULAITIS-Aidas g.1904m. Kalnėnų k. Jurbarko valsč. Užsienyje, baigęs filosofijos moksclus, dirbo Portugalijoje, Ispanijoje. 1939m. grįžęs į Lietuvą, mokytojavo Raseinių apskr. 1940m. sovietams okupavus Lietuvą ir gresiant areštui pasitraukė į Vokietiją. Ten įstojo į Lietuvos aktyvistų fronto (LAF) organizaciją. Baigęs žvalgybos mokyklą, su LAF užduotimis lankydavosi Lietuvoje. Vokiečiams okupavus Lietuvą, P.Paulaitis 6 savaitę dirbo Raseinių apskr. viršininku. Išvainius J.Ambrazevičiaus vyriausybę, Jurbarko gimnazijoje dėstė užsienio kalbas, patriotiška dvasia auklėjo jaunimą. 1942m. pavasarį įkuria Lietuvos laisvės gynėjų sąjungos (LLGS) organizaciją. Buvo leidžiamas laikraštis "Lietuviški atgarsiai". Už antivokišką veiklą 1943m. spalio mén. areštuojamas. Pabėgęs perorganizavo LLGS ir ruoše

partizaninei kovai. Į diversantų mokyklą Dalvice, Rytprūsiuose, buvo pasiųsti 8 žmonės.

Su jaunaviška energija laisvės kovotojų gretose kovojo Jurbarko gimnazijos direktorius B.LIESIO (ištremto 1941m. į Sibirą) sūnūs ANTANAS ir BRONIUS, 1945m. pavasarį parašutais nuleisti Baisogalo miestelio apylinkėse. Antanas-Tvanas-Idenas, g.1919m., nuo 1948 07 01d. Kęstučio apyg. vadu pavaduotojas. Mirė infarktu 1951m. žeminėje Kelmės raj. O brolis Bronius Liesys-Naktis, g.1921m., savo posmuos pogrindžio spaudoje pasirašydamas Eglio slapyv. Jis, kaip ir brolis An-

nauti vokiečių aviacijoje, pusę metų kalėjo lageryje. 1945 06 15 kartu su broliu buvo suimti. Vežant į Raseinius, prie Bebirvos upelio brolis Antanas nušautas, o Juozas sužeistas. Partizanų išvaduotas iš Biliūnų ligoninės, pasigydęs tešė kovą prieš okupantą. 1946m. vasarą rinktinė vadų pasitarime buvo paskirtas naujai įkurtos Kęstučio apygardos vadu. Apsupus priešams, 1947 04 07d. J.Kasperavičius ir štabo darbuotojas A.BILIŪNAS-Džiugas, sunaikinę dokumentaciją, susisprogdino žeminėje Juknos sodyboje, Bijotų k. netoli Batakių miestelio. Palaikai buvo išniekinti Tauragės m. Šu-

tankinei minai, kurią padėjo partizanas B.MIKELAITIS-Rickus, išsigandę stribai, paniškai puolė bėgti. Į juos partizanai atidengė ugnį. Stribai, netekę 6 vyru, visam laikui paliko Girdžių miestelį.

1945 11 10d. Daktaro būrio (vadas A.JONIKAS- Daktaras-Rolandas) ir Gintaro būrio (vadas vyr. pusk.B.MISEVIČIUS-Gintaras) partizanai užémė Gaurės miestelį, sunaikindami administraciją ir gynėjus- iš viso 10 žmonių. Partizanai neteko vieno kovotojo. Operacijos sekimę lėmė Gintaro būrio vadu B.Misevičiaus geras vadovavimas.

jie dalyvaudavo kovinėse operacijose, palaikydavo ryšį, platinavo pogrindžio spaudą.

Už tokią veiklą Jurbarko amatų mokykloje nukentėjo apie 20 žmonių. Tai mokyklos direktorius J.CIŪTA; mokytojai: A-STANKAITYTĖ, J.BUČIŪNAS; meistras: A.NORKUS, P.GRIGORAVIČIUS; mokiniai: V.KAKNEVIČIUS, B.PETRAITIS ir kt.

Kartu su partizanų būriais kūrėsi ir antisovietinės organizacijos mokyklose, okupacijai priešinosi ir pavieniai asmenys.

Jurbarko gimnazijoje 1945m. pavasarį 8 patriotiškai nusiteikę jaunuoliai susiburia į antitarybinę organizaciją "Lietuvių būrelis", kurios nariai A.MASKOLAITYTĖ, B.POVLIAITYTĖ, V.MEŠKAUSKAS ir kt. už pogrindžio spaudos, šukiu platinimą tiešvengė lagerių.

Eržvilko mokykloje buvo leidžiami laikrašteliai "Atžalynas" ir "Varpas". 1949m. birželio mén. čia buvo suimti: mokyklos direktorius Stasys JARMA-LA-Vincas Ulevičius, mokytojai: ULEVIČIENĖ, A.JANKAUSKAS ir K.GREIČIUS. S.Jarmala-Audronis pabėgęs, po 3mén. kovos partizanų gretose, žuvo Eimančių k. Eržvilko ap.

Už tiesos žodį suimtas Eržvilko gimnazijos direktorius A.GIEDRAITIS vos 33m. mirė 1954m. Novosibirsko lageryje.

Eržvilko gimnazijos mokytojas, radiotechnikas ats.ltn. P.RUIBYS, išvaduotas iš Tauragės areštinės (Šubartinės) po 1 mén. kovos partizanų Rolando būryje žuvo 1946 07 18.

Skirsnemunės miestelio mokytojas A.KASILIAUSKAS už agitavimą priešintis okupantams buvo nuteistas 10m.

55 išniekintų partizanų palaikus palaidojome Jurbarko raj. kapinių žemėje. Jų atminimui pastatyti 42 kryžiai, kopolytstulpiai, paminklai.

Labai svarbu jų atminimą išsaugoti mūsų ir būsimųjų kartų širdyse.

**Vladas MEŠKAUSKAS
Jurbarkas**

PATIKSLINIMAS

"Tremtinio" 2-ame numerje išspausdintas straipsnis "Lietuvių martirologija Abezėje". Penkiolik tuoju numeriu užrašyta Jono Karužos lemtis. Turi būti: Karuža Jonas, Prano, gimęs 1929m. Trakų raj. Žilinų k., miręs 1951 01 18, karo Nr. E-10.

**Jono Karužos
sesuo O.Giekienė
Varėna**

Jurbarko rezistentai

tanės, 1948 07 01d. buvo paskirtas "Priskėlimo" apygardos vadu pavaduotoju. Jo kova buvo baigta, nutrūkus gyvybės siūlui 1949 08 13 Užpelkių k. Radviliškio raj. Kartu žuvo 5 "Priskėlimo" štabo darbuotojai. Palaikai buvo išniekinti Radviliškio saugumo kieme. Vėliau sunesti į šulinį. Dabar palaikai perkelti į Radviliškio naujasis kapines. Jų atminimui pastatytas paminklas.

Į P.Paulaičio vadovaujamą Jurbarko būrį 1944m. atėjo buvę jo auklėtiniai A.BILIŪNAS, N.GUDAVIČIUS, P.LAURINAITIS, J.KLIOŠTORAITIS ir kt. Būrio veikimo teritorija buvo vakinė rajono dalis. Laisvės kovotojai ir gyventojai mielai skaitydavo P.Paulaičio redaguojamą laikraštį "Laisvės varpas". 1946m. vasarą rinktinė vadų pasitarime buvo įkurtas Kęstučio apygarda. Į jos štabą jėjo ir P.Paulaitis. Jis buvo informacijos sk.viršininku. 1947 04 08d. Poškos k., Skaudvilės valsč. buvo suimtas (išduotas). Lageriuose iškalėjo 35 metus. Mirė 1986m. Palaikai išsisi Kretingos kapinėse. Jo vardu pavadinta gatvė, giemtinėje pastatytas paminklas, prie buvusios gimnazijos atidengta memorialinė lentė. Mikutaičių k. J.Gervyliaus sodyboje, buvusioje vadavietėje, įamžintas P.Paulaičio ir A.Biliūno atminimas.

Pogrindinėje kovoje sumanai ir drąsiai kovojo aviacijos ltn. J.KASPERAVIČIUS-Šilas-Visvydas-Angis, g.1914m. Jokūbaičių k. Jurbarko valsč. Baigęs karo mokyklą, tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Vokiečių okupacijos laikotarpiu, atsisakęs tar-

bartinėje. Užkasimo vieta nežinoma. Žuties vietoje 1993m. pastatytas paminklas. Jurbarko SKAT 442 kuopa pavadinta jo vardu.

Kęstučio apygardoje nuo 1945m. narsiai kovojo rokiškėnas V.GUŽAS-Mindaugas-Kardas, g.1919m. Pradžioje vadovo vadu būriui, vėliau iškilo nuo Kęstučio apygardos iki Jūros srities štabo viršininko. Žuvo 1949m. netoli Kaltinėnų.

Pietų Žemaitijoje nuo 1946m. kovojo ir antras aukštaitis, kilięs nuo Zarasų, mokytojave Eržvilko gimnazijoje-Henrikas DANILEVIČIUS-Vidmantas, g.1920m. Pradžioje vadovo vadovo "gegužiukų" būriams, o nuo 1947 iki 1948m. vidurio buvo Aukuro rinktinės vadu. J.Žemaitiui tapus Jūros srities vadu, Vidmantas ėmė vadovauti Kęstučio apygardai. 1949m. tolimesnei kovai pasitraukė į Aukštaitiją.

Juodaičių, Seredžiaus ir Veliuonos apylinkėse susikūrė ir veikė Velnio, K.Puidoko, P.Andrikio, Žalgirio ir Gluosnio būriai. Būrių vadais buvo skiriami karinių mokslų ragavę, patirtų turinį, išsilavinę, sumanūs, drąsus ir ryžtingi vyrai.

Toks buvo Velnio būrio vadus Vladas BILKIS-Velnias. Seredžiaus miestelio užpuolimo operacijos metu vadovavo 60-ių vyru. Buvo nukauti 9 stribai, paimtas miestelis, o patys aukų neturėjo. Tai įvyko 1945 06 7-8d.

Sumaniai Girdžių miestelio užpuolimo operacijai vadovavo studentas Girdžių būrio vadasis V.SEDERAVIČIUS-Viktoras. 1945 11 11 auštant, sproges prieš

ypatingą drąsą ir pasiaukojimą parodė vadus A.Jonikas, pridengdamas kulkosvaidžio ugnimi besitraukiančius būrio vyrus 1947m. Rudžių-Purviškių miške.

Laisvės kovotojų gretose netrūko ir sumanų, drąsių kovotojų iš eilinių tarpo. Vienas jų S.PLIENAITIS-Voldemaras iš Rolando būrio. Jis ypač pasižymėjo, vaduojant ryšininkę A.NORKUTĘ-Ramunę iš Batakių miestelio areštinės.

Ypač narsa garsėjo kovotojas J.PETRAUSKAS-Šarūnas.

Be anksčiau minėtųjų būrių, Jurbarko rajone veikė Nemuno vadai: J.BENDŽIUS, J.KASPUTIS; Skirsnemunės: virš. Z.MILERIS-Kazas, K.ŠIMKUS-Liudas; Pavidaujo: P.STANKUS-Gruodis, T.KISIELIUS-Česlovas ir kt.; Railos: A.Stoškus-Raila; K.Puidoko: K.Puidokas-Riteris; Jogailos: M.Barčas-Jogaila.

Nepaprastai didelį indėlį į pasipriešinimo kovą įnešė ryšininkai, rėmėjai. Jų rūpesčiu partizanai buvo globojami, slepiami, maitinami, palaikomas ryšys tarp būrių, rinktinės.

Pagarbos nusipeinė PNORKUTĘ-Bena-Birutę, palaikiusi ryšį tarp Jurbarko ir Rolando būrių; M.AKSAMITAUSKAITĘ-Virginija, K.KAZAKAUSKIENĘ-Sutema ir M.KVEDYS-Užgiris, ryšininkavę Pavidaujo būryje.

Gervyliai, įsirengę žemės Mikutaičių k., Sturonai- Vilniškių k., globojo ir slaugė sužeitusius, priglausdavo sužarbusius Jurbarko, Rolando ir Eimūčio būrių vyrus.

Prie partizanų būrių kai kur dar buvo sudaromos kovinės grupės- penketukai. Priešikus

1995m. vasaris

TREMINTINYS

Nr. 5 (146)

5

Esu Vladas Lukšys, gimęs 1911m. Kupiškyje. 1931m. baigiau Panevėžio mokytojų seminariją, 1932-1933m. buvau Kauno karo mokyklos kursantas ir, gavęs atsargos kavalerijos jln. laipsnį, dirbau Giedraičių valsč. Pusnės pradinės mokyklos vedėju, nuo 1936m.- Panevėžyje mokytoju.

1939m. buvau mobilizuotas į 1-osios divizijos (gen. Vitkauskas) lengvąją rinktinę Ukmergės apskr. Leonpolio dvare, kaip atsargos karininkas.

Netrukus Švietimo ministro įsakymu

perkeltas į Vilniaus 5-ąjį mokyklą (šv. Stepono g.), vėliau į 4-ąjį pradinę mokyklą (Žvėryne), kartu baigia studijas Vilniaus pedagoginiame institute. Laiškau paskutiniuosius egzaminus ir renegiaus nuo rudens dirbtų dėstytoju miesto gimnazijoje.

1939m. Lietuvoje jau veikė SSRS uždaros karinės bazės, 1940m.- okupacija ir suėmimai. 1941m. birželio 18d. rusas Vilniaus komendantūros karininkas

Darbo stažas mane pragyveno

man pranešė, kad teks keisti gyvenamąją vietą. Komendantūra jau buvo rusų, o ten- Lietuvos atsargos karininkų ir šaulių sąrašai.

Nepalikdami ir manęs, 1941 06 19 padėjo paskutiniai areštuotųjų traukiniai į rytus. 1941 06.22- karas. Po ilgos, alinančios kratų, bado ir troškilio kelionės, ešelonai sustojo Krasnojarsko krašte, Rešiotų 7-ojo lagerio punkte. Be poilsio dienų kirtome taigą ir darėme geležinkelio pabėgius.

Iš 2000 nelaimingų prisimenu buvusi seimo pirmininką, inž. Šakenį, švietimo ministram prof. Tonkūną, teisingumo ministram Šilingą, susisiekimo ministram Stanišauską, generalą Sprangauską, gyd.prof. Parševskį, gyd. Vileišį, Sipavičių, Vileniškių, Šarkį, Stropą ir kitus.

Visi panašiai vargomė- ir buvęs prezidentas Stulginskis, ir agronomas Račiūnas, ir meš-mokytojai, ükininkai, "dvarponiai", šauliai ir kt. Per pirmas dvi žiemamas dėl bado, šalčio ir ligų beliko tik 50 proc. visų kalinių.

Tik po dvejų metų (po trumpų tardymų) vadinas "Osoboje sovečianije" teismas atsiuntė iš Maskvos raštelius, kad esame nuteisti 5-8-eriems metams lagerio darbų.

1944m. visas lageris tapo baisia ligoninė. Gydytojų komisija, net jaunesnius surinkusi iš miškų, atvežė gydyti į Kansko "Sanitarnyj gorodok". Išbadėjės svėriau 44 kg (norma- 73 kg). Po pusės metų vėl tikrino visų sveikata, mano darbingumas- 3-ios kategorijos- lengviems

darbams, t.y. į "savchozą", vėliau plukdyti sielius.

1949-aisiais baigėsi mano 8-erių me-

mykla, trūko žmonių, o aš buvau bėgęs inžinierių technikų kursus, gavau ekonomisto, vyr. inžinieriaus-normuotojo pareigas, o nuo 1963m. tapau darbo ir užmokesčio skyriaus viršininku. Dirbau iki 1971m., t.y. iki pensijos (iš viso

Nuotraukos iš Antano ZALANSKO asmeninio archyvo

tų bausmės laikas. Ne tik į Lietuvą, bet ir į laisvę neleido, lektuvu išgabeno į Šiaurę, į Severojeniseiską. Taip be kaltinimo, be teismo antrą kartą mane neteisėtai represavo. Gyvenau nuolatos kontroliuojamas MGB, kas 10 dienų turėdavau registruotis, Šiaurės sąlygomis dirbau tik statybininku- remontininku.

1957-aisiais gavau dar nepilnaverti pasā, bet su teise grįžti į Lietuvą. O pasiekti Krasnojarską galima tik lektuvu, todėl teko dirbtį viršvalandžius- iki 16 valandų per dieną (dažytoju- darbininku) ir labai taupiai gyventi.

1957m. grįžau į Lietuvą- visur kolaborantai ir daug rusų. Vilniuje buto negaunu, negaliu išidarbinti. Rašau skundą gen.prokurorui. Tik 1958m. Respublikos prokuroro teikimu Aukščiausiasis Teismas, peržiūrėjės bylą, mane reabilituoja. Vilniaus m. švietimo skyrius viša mano Sibire iškentėtą laiką užskaito kaip miesto mokytojo darbą.

Panėvėžyje kūrėsi "Lietkabelio" ga-

13 metų).

Šeimą sukūrė tik grįžęs iš Sibiro. Pensija maža, todėl dar 5 metus dirbau Gustonių aštuonmetėje mokykloje, vėliau, iki 1990m., ivairiose organizacijose darbininku-dėžytoju.

Darbas įvertintas Garbės raštais, premijomis, buvau pripažintas racionalizatoriumi. Buvau renkamas teismo tarėju, miesto draugiškų teismų pirmininku...

Mūsų šeimos auklėjimo devizas: "Jokių partijų, būk žmogus". Niekas iš mūsų šeimos narių nebuvė areštuoti, teisiai mylir aš nepriklausiau jokiai partinei organizacijai.

Man- 83 metai, o juridiškai- darbo stažas- 90 metų. Dabar esu I grupės invalidas, 1992 07 07- dimisijos kapitonas. Viską galiu įrodyti dokumentais, liudytą parodymais.

Vladas LUKŠYS

Šiauliai

Dvyliktajame "Laisvės kovų archyvo" numeryje tiek daug idomių ir naujų dalykų, kad sunku ką nors išskirti. Ir vis dėlto pirmiausia norėtusi akcentuoti vokiečių okupacijos metais buvusio Kauno burmistro Kazimiero Palčiausko atsiminimus, nes lietuvių žydžaudžių baubas vis dar gainiojamas po pasaulį, o jo krikštateviai, kaltindami ir šmeiždami lietuvių tautą, tebeieško tokiu "auku" kaip amžinatilių K.Palčiauskas. Matyt, šiuos A.Dundzilos parengtus atsiminimus vertėtų perskaityti ne tik žydų bendruomenės nariams, istorikams, pedagogams

ar prokuratūros darbuotojams, tiriantiems panašias bylas, bet ir Lietuvos Ministrui Pirmininkui, neseniai Izraelyje atsiprašinėjusiam už "tautos nusikalstamus".

"Visi žydų reikalai buvo tik vokiečių rankose. Vokiečius, nors jie ir Lietuvoje buvo įvykdę nusikaltimą, teisė vokiečių teismai, žydus taip pat tik vokiečių teismai. Nė viena lietuvių įstaiga neorganizavo šaudymo. Kas įvyko tame Kauno garaže, tai ten, rodos, buvo Klimaičio su Stahleckeriu iniciatyva",- rašo K.Palčiauskas, taip pat pateik-

damas ir savo išvadas apie žydų komunistinę veiklą.

Šiame leidinyje skaitytojus tikrai sudomins N.Gaškaitės straipsnis apie MGB agentūrą pokario Lietuvoje (per šį laikotarpį užregistruota 109 tūkst. agentų). Autorė ne tik pateikia agentų skaičių kiekvienais metais, jų išsilavinimą (1963m. iš Vilniaus mokslo įstaigų daugiausia agentų veikė Dailės institute- 6 proc. visų darbuotojų, ir Mokslo akademijoje- 4,3 proc.), bet ir analizuoją agentų veiklą, jų verbabimą. J.Starkauskas skelbia ir komentuoja KGB dokumentai-

tus, atskleidžiančius majoro Sokolovo vadovaujamą agentūrą-smogikų veiklą ir užduotis, jų naudojamas "partizaniškus" dokumentus. A.Kašéta ir leidinio redaktorė D.Kuodytė išsamiai nagrinėja partizanų spaudą, apžvelgia visoje Lietuvoje partizanų leistus laikraštelius, jų pavadinimus, tiраžą, redaktorius, dauginimo būdus, taip pat ir MGB platinus provokacinius leidinius.

12-ajame "Laisvės kovų archyvo" numeryje spausdinami jungtinės Kęstučio apygardos kūrimosi dokumentai, tyro nuo širdumo ir poezijos kupinas Že-

maitijos partizano Juozo Žagaro-Girdenio (žuvo 1952m.) dienoraštis, istoriškai unikalūs J.Lukšos ryšininkės Ninos Naušėdaitės-Rasos bei Lietuvos Laisvės Armijos nario Jono Žičkaus Širšės atsiminimai, skaitytojai ras ir Vilniaus centre esančio KGB pastato, kuriame jau daugiau kaip metai piketuoja nepriklausomos Lietuvos valdžios apgauti politiniai kaliniai, istorių.

"Laisvės kovų archyvo" ieškokite Tremtinį sajungos skyriuose.

Jonas KLUMBYS

Gal atsiras galinčių papildyti ar patikslinti šiuos šykščius istorijos faktus, nes saugumo archyvai vėl neprieinami.

Jonavos ir Ukmergės plentas buvo "Vyties" ir "Didžiosios kovos" apygardų riba. Nuo plento į Upninkų pusę veikė Papūgos, Slyvos, Baravyko, Dobilo, Genio, Trenksmo, Kardžio ir kiti būriai. Jų veikimo ribos siekė Ukmergės, Širvintų, Kaišiadorių rajonus. Žuvus būrio vadui, vyrai pereidavo į kitą būrį arba suformuodavo naują, o būrio vadu išrinkdavo narsiausią ir sumaniausią partizaną.

Kaip drąsus, atkaklus, nesugaunamas kovotojas prisimenamas Daraškevičius-Papūga (vardas nežinomas). Papūga buvo jaunas vaikinas iš Šližių kaimo nuo Širvintos upės. Jis netikėtai atsiradavo čia vienur, čia kitur raitas ant arklio ir taip pat netikėtai išnykdavo. Nuo 1945m., dar nepilnametis, jis vadovavo skrajojančiam partizanų būriui. Jo būryje kovojo keturi broliai Penkauskai, Vladas Palaima, Repečka, Vincentas Vadeikis-Beržas, Vladas Verkauskas-Papartis, partizanas sl. Rytas (pavardė nežinoma) ir kiti.

1945m. rudenį prie Diršonių, keliu einančius Papūgą ir Rytą susekė, suėmė ir nuvežė į Gelvonus. Iš Gelvonų areštines Papūga pabėgo. Netrukus jo pasigedo; pasivijo. Tolimesnis Papūgos likimas nežinomas.

1944 metais susikūrė Genio būrys. Jam vadovavo buvęs Nepriklausomos Lietuvos kariškis. Dideli "Genio" būrį buvo nutarta suskaidyti į mažeinius būrius: Slyvos, Baravyko, Kardžio ir Bolševiko, vėliau jam žuvus, Dobilo būrius.

Genys žuvo 1945 metais netoli Žaslių. Jis buvo vienas pirmųjų, kritusių už Lietuvos laisvę. Jo būryje kovojo Juozas Sėjūnas-Lydys, Eugenijus Svilas-Slyva, Vladas Vinckus-Kardys, Kazys Ragulis-Baravykas, Leonas Kudelis-Bolševi-

liešių-Liepsna, Viktoras Kasmečiū-Kirvį ir Vilką. Partizanai pamatė vežimą ir pasakui ji einančius kareivius. Edvardas Kuliešius-Liepsna nuskubėjo perspėti vado. Nesėjo, nes kariuomenė iš visų pusų jau supo sodybas. Prasidėjo žūtbūtinė ko-

Stepsys-Pempė iš Bajoriškių buvo nuvežti į Veprius ir numesti gatvėje, vėliau užkasti. Tik prasidėjus atgimimui juos palaidojo Veprių kapinėse. Likusiems 22 gyviems partizanams, kol kariuomenė siautė apylinkėse, vadas įsakė susiskaidyti mažomis grupelėmis po bunkerius. Kiekvienas turėjo apsispresti ar kovoti iki paskutinio atodūsio, ar, atidavus ginklą, užsiregistruoti. Partizanus sukrėtė pirmoji netektis, tačiau jie netikėjo saugumo žadama amnestija. Vis dėlto patys jauniausi vyrai- Bernardas Stepyš-Naktis, Dominas Stonys-Bitė, Edvardas Kuliešius-Liepsna, Felikas Žukauskas, Kazys Ragulis-Baravykas, Vacys Grušas-Sniegas, Stasys Mockus, Antanas, Stasys ir Vytautas Morkūnai-nusprendė ruđenį užsiregistruoti. Jonavos saugumo viršininkas Luzgimas visiems išdavė pažymėjimus, tik Kazį Ragulį sulaike. Atrodė, kad kiti galės gyventi laisvai, tačiau praėjus keliems mėnesiams prasidėjo areštai, tardymai, verbavimai ir kankinimai. Nesutikusiems dirbtis saugumui, buvo atseikėta po 10 ar 25 metus lagerio.

Būryje liko vadas Eugenijus Svilas-Slyva, partizanai Vladas Vinckus-Kardys, Petras ir Antanas Valkauskai, Jonas Mockus-Tigras, partizanas sl. Titnagias (pavardė nežinoma), taip pat du vokiečiai (kiti partizanai nežinomi). Jonas Mockus-Tigras vėliau ginkluotame sužirėmimine buvo sužestas ir suimtas. Nuvežtas į saugumą dingo. Apie jį niekas daugiau negirdėjo. Tik saugumo suvestinė yra toks sakiny: "1947 12 20 Musinkų stribų užmuštas vienas banditas".

(B.d.)

Veronika GABUŽIENĖ

Ką mena Upninkų apylinkės miškai

kas ir kiti.

Kadangi Genio būrio kovotojų gretos sparčiai didėjo, buvo suformuotas "Slyvos" būrys. Eugenijus Svilas-Slyva (gimės 1926m. Zarasuose) buvo studenteras. Jo tėvas (buvęs Zarasų policijos viršininkas) Eugenijus nuo pirmųjų okupacijos dienų stojo į pasipriešinimo dalyvių gretas. Jis sūorganizavo savo būrį, kuriamo kovojo apie 40 vyrų. Partizanai neleido skriausti kaimo žmonių, išvaikydavo prievolius prievertautojus.

1945m. kovo mén. 2d. Slyvos būrys buvo apsistojęs Jono Morkūno ir Karolio Stepšio sodybose netoli Upninkų Gudenių kaimo, prie Musinės upelio. Ryšininkė pranešė, kad saugumui nurodyta jų buvimo vieta ir ruošiamasi juos pulsti. Partizanai pamanė, kad juos puls vadinais "liaudies gynėjai", todėl žinią sutiko ramiai. Būrio vadas pasiuntė žvalgybon Kazį Ragulį-Baravyką, Antaną Morkūną-Šalną, Viktorą Morkūną-Diedmedį, Vacį Gruštą-Sniegą, Edvardą Ku-

va. Sudegė Karolio, Stepšio sodyba, name buvusi motina, kareiviai nušovė žmoną, sužeidė mergaitę. Karoliui Stepšiui nešant mergaitę, abu juos nušovė kareiviai. Tik vienai penkių metukų mergytei pasisekė pabėgti. Ji pasislėpė pas tetą, kuri ją ir užaugino.

Partizanai bandė prasiveržti iš apsupties per Musinės upelį; kai kuriems parvyko pasitraukti į mišką. Šiame susirémime žuvo 19 partizanų. Partizanai Juozas Lukša iš Mančišėnų, Dominas Augūnas iš Upninkėlių ir Dominas Palaima iš Užupio palaidoti Upninkų kapinėse. Dar tada žuvo Aloyzas Lukša-Plienas, Augustinas Radzevicius, Viktoras Savarauskas, Alfonsas ir Pranas Lukšos, Ipolitas Valiukevičius, Juozas Sakalauskas, Alfonas Autukevičius iš Mančišėnų kaimo, Vaclovas Tamošiūnas iš Pakalnės, broliai Vytautas ir Vincas Strazdai iš Mažeikių, Karolis Pociūnas iš Savidonių, Julius ir Stasys Atkočiūnai iš Pakalnės, Stasys Ramanauskas iš Užupio ir Ksaveras

SPROGIMAS

Prisimenant lageriuose praleistus metus, iškyla kai kurie ryškesni atsiminimai: badas, šaltis, žiaurus sargybinių elgesys, bet ir tokie, iš kurių mes, kaliniai, ilgai juokémės.

Tai įvyko berods 1953m. balandžio mėnesį, jau po Stalino mirties. Mūsų Taišeto lagerio OZR Čiunos 0.31 lagpunktą miško kirtavietės nuo lagerio buvo nutolusios per 15km, tad į darbą ir iš darbo vežiojo siaurojo geležinkelio traukinukas. Jis vežiojo ir rastus iš mūsų kirtaviečių į doką (medžių apdirbimo kombinatas). Tą balandžio rytagį ilgai nesulaukėme traukinio. Rytas buvo giedras ir šaltas. Lagerio valdžia, išlydėjusi mus iš zonos, taip pat laukė, kol mus susodins ant atvažiavusio traukinio platformą. Laukdama valdžia, matyt, sušalo ir užsikūrė laužą. Paprašėme ir mes leidimo laužui užsikurti. Leido. Netrukus suliepsnojo keli laužai. Čia pat mėtėsi kelios statinės nuo degalų. Mano geras būčiulis rusas, kaip ir aš, "kolymčianas" brigadininkas Fedia

Gromovas, kumštėlėjė mane, šuktelėjo: "Ei, Kolyma, duok statinę, atsisėsime!"

Atsiridenė statinę prie ugynes, atsisėdome trise: aš, Fedia, ir mano draugas Edvardas Stonkus nuo Telšių. Kaip vėliau paaiškėjo, statinė buvo nuo benzino. Statinės šone- skylė, kuri, kaip tyčia, buvo atsukta į laužo pusę. Fedia, traukdamas iš kišenės machorką, pasiūlė užsirūkyti, ir staiga, lyg perkūnas iš giedro dangaus - trenksmas! Statinė skrenda iš pomūsu, mes kūlvirsčiom ritamės į visas puses, aš dar spėju pamatyti ilgas ore matauojančias Fedios kojas, krintančią į sniegą lagerio valdžią... Komanda visiems gultis, automati papliūpos, vilksunių lojimas. Paskui viskas nutilo. Praėjus išgąsciai, viršininkai pakilo iš sniego, apžiūrėjo statinę, išsiaiškino sprogimo priežastį, surado kaltininkus. Tada įsakė keltis, užgesinti laužus, brigadas susodino ant atvažiavusio traukinio platformą, o mudu su Fedia iškeliavome į "būrą". Nepadėjo nei darbų vykdymojo Pota-

povo įrodinėjimai, kad mes reikalingi kirtavietėje, nei mano brigadininko Ivanovo prašymas. Nusikaltimas padarytas turi būti nubausti kaltininkai. Prie zonos vartų mus nuogai išrenge, iškratė, atėmė machorkos atsargas, ir štai mes jau "būre". Čia Fedia, riebiai nusikeikęs, staiga praplupo kvatotis: "Ar matei, kaip načalstvo ant pilvų plojosi į sniegą? Kaip tokiemis būtų buvę fronte?"

Apie pietus prasivėrė kameros durys ir, prižiūrėtojo lydimi, atsidūrėme lagerio "kūmo" kabinete. Už stalo, matyt, po ilgų ginčų, įraudę kaip virti vėžiai, sėdėjo "kūmas" ir lagerio viršininkas. Čia pat stovėjo "nariadčikas". Lagerio viršininkas pasakė: "Eikit į baraką, šiandien ilsėsитет, rytoj - į darbą". Fedia tuoja paprašė, kad gražintų machorką ir duotų pietus, nes mūsų pietų daviny iškeliau į mišką. Viršininkas sargybiniui liepė atnešti machorką, o "nariadčikui" - nuvesti į valgyklą. Matyt, lagerio viršininkui būtų buvę geriau, kad mes dirbtume kirtavietėje, negu sėdētume "būre".

Vladas ŠILPA

Ir be tankų galime prarasti nepriklausomybę

MUMS RASO

Ko siekia Rusija, paskelbusi totalinį karą čečenams, kurie nori būti laisvi? Ne tas mažas žemės lopinėlis, ne maža tautelė, atlaikiusi represijas ir trėmimus, bet jos žemės turtai vilioja imperiją. Ir mūsų laukia tokia lemčis. Didžioji hidra iš viso pasauly tautų nori iščiulpioti tai, kas jai naudinga, palikdama jas skurdui ir išnykimui. Lietuva, išsprūdusi iš imperijos gniaužtų, vis dėlto liko jos interesų sferoje. Mes neturime nei naftos, nei žemės turtų, bet mūsų geografinė padėtis verčia Rusiją neišleisti mūsų iš savo akiračio. Kol kas negalėdama fiziskai susidoroti, siekia per ekonomiką valdyti. Argistorija mūsų dar nepamokė, kad reikia susitelkus pasipriešinti, kol Lietuva dar ne visai parduota ir nunlokota? Juk prisimename, kaip mažutė Suomija stojo į žūtbūtinę kovą prieš baisių sibiną ir liko laisva. Šiandien stipri ir nepalaužama Čečenija kovoja už savo laisvę, visam pasaullui rodydama, kad jų verta nepriklausomybės.

Kažkodėl dabar niekas neprisimena pokario pasipriešinimo, kai pasaullis Lietuvą atidavė sunaikinimui. Tada apginti kraštą nuo kolonizacijos pakilo tauta. Dešimt metų truko kova. Tūkstančiai nužudyti, tūkstančiai sugrūstų į kalėjimus, tūkstančiai išvežti trečdalį Lietuvos gyventojų sunaikinta. Priešas panaudojo visą savo žiaurumą ir gudrybes, kad sunaikintų tautą ir ją pavergtų. Ir viso to pasekmė - per stebuklą atgavome nepriklausomybę, bet nebéra žmonių, galinčių dirbtį jos labui. Imperija žinojo, kad norint tautą pervergti, reikia sunaikinti intelligentą ir dorą paslaukojančią jaunimą.

Dabar didesnė tautos dalis nugirdyta, apakinta, tapo mafijos, vagų, saugumo užverbutojų aukomis. Kas gali ją pažadinti iš sątingio, apginti nuo paniekimo, apgaulės? Ko reikia Lietuvos žmonui, kad jis galėtų laisvai dirbtį, kurti savo ir tautos gyvenimą? Lietuvos parlamentas turi būti tik lietuviškas, į vyriausybės struktūras ir postus turi ateiti žmonės, nesusitepę rankų nedirbę KGB struktūrose, čia negali būti komunistų. To reikia, kad vėl nebūtume apgauti gražių žodžių ir pažadų. Juk Vokietija nepabiijojo pasmerkti fašizmą, Čekoslovakija ir Estija taip pat suprato, kad negalima atkurti demokratinės valstybės senos santvaros jėgomis. Iš tėvynės turi gržti okupacijos nesužalotų tautiečių, ir padėti jai atginti.

Nina NAUSĖDAITĖ

1995m. vasaris

TREMINTINYS

Nr. 5 (146)

7

Pirmieji partizanų mūšiai su okupantais pietų Žemaitijoje

1944m. rudenį ir žiemą Kęstučio apygardoje siautėjo pasieniečių ir enkavedistų pulkai.

LLKS prezidiumo
pirmininkas Jonas Žemaitis

Neaiškūs buvo šios kariaunostikslai. Jie sakydavo, kad kovoja su "miškiniais". Lietuvos Laisvės Armijos (LLA) kariai, tačiau didesnius miškus nedrįdavo eiti. Jie degino Burbinės, Birbiliškių, Graužų, Yolungiškių, Vozbutų, Pavietuvio kaimuose sodybas ir be galesčio žudė beginklius jų gyventojus net senelius, moteris ir vaikus. Bet "žygiai" ne visada jiems pavykdo.

Ariogališkio Vytauto Smirnaius pasakoju, 1944 12 06 gausios čekistų pajėgos apsu-
po Dickaim (4km nuo Betygalos). Okupantai reikalavo išduoti vienuolika rusų kareivių, kurie neva paimiti į nelaisvę kaimę besilaikančių partizanų. Dukart čekistai bandė atakuoti partizanus, kuriems vadovo Nepraklausomos Lietuvos kariuinkas Mykolas Dapkus. Ir vis nesėkmingai. Tada jiniršė enka-

vedistai ėmė šaudyti padegamosioms kulkomis. Taip sunaikino visą Dickaim. Kaimo gyventojai pasitraukė į miškus. Aukų skaičius nežinomas.

LLA stovyklavietėse Karšuvos gирioje ir Paliepių bei Kaziškės miškuose buvo po 250-300 partizanų. Apygardo vadovybė nutarė atsakyti į masines okupantų represijas.

Pirmausia nutarta pulti Seredžių. 1944 12 01 ankstų ryta 30 LLA karių, vadovaujamų kapitono Adolfo Eidinto, užémė miestelį, išvadavo kalinius, sunaikino valsčiaus dokumentaciją, paėmė rašomąsių mašinėles, antspaudus, rekvizato maisto produktus. Nukauta 9 enkavedistai ir valsčiaus "aktyvas".

Po pusmečio, nors miestelyje bazavosi 150 enkavedistų įgula, Seredžius buvo užimtas antrą kartą. Ši kartą puolime

Juozas Paliūnas-Rytas
dalyvavo 60 "Žalgirio" rinktinės
partizanų, vadovaujamų ltn.
Vlado Biškio-Velnio. Vietinės

igulos kareivai ir stribai buvo priversti pasitraukti į kitą Dubysos pusę. Nukauta 12 karei-

"Žebenkštis" rinkt.vadas
Juozas Čeponis

vių ir stribų. Partizanai, kaip ir pirmąjį kartą, nenukentėjo.

Po to, kai LLA Lydžio rinktinės Pavidaujo būrys (vadas-pusk. Telesforas Kisielius-Bittinas) 1944 12 05 užémė Girkalnį ir per šv. Kalėdas pabandė išvaduoti Eržvilko kalinius, NKVD kariuomenės vadovybė pažeitė taktiką. Aviacija padėjo surasti Paliepių ir Lapkalnio miškų stovyklavietes. Vietovę apsupo didelės enkavedistų pajėgos, miškų pakraščiuose buvo sustatytos tanketės, kurios kryžmine ugnimi turėjo pasitikti besitraukiančius. 1944 12 16 prasidejo puolimas. Kpt. Kuričkos-Dūdelelio žinioje buvo daugiau kaip 200 vyrių. Iš apskasų partizanai atrėmė visas sovietų kariuomenės atakas. Garbingoje kovoje žuvo 16 partizanų. Paskui rinktinės kariai organizuotai persikėlė į Lenčių mišką. Prie-

šas, netekės daugiau kaip 100 kareivių, pasitraukė, savo pykti liedamas ant aplinkinių kaimų gyventojų. Čekistai, keršydami už nesékmes, 1944 12 23-24 surengė pasa-
lą Grajaukuose, prie Pagojo dvaro (Raseinių raj.).

Tačiau bene didžiausia NKVD operacija įvykdita 1945 02 15 miškuose tarp Parnaravos ir Krakių. "Šukujant" vietinius miškelius, žuvo beveik visas LLA kapitono Vlado Pabarčiaus būrys-22 vyrai. Prieš nuostoliai triskart didesni.

Nepaisant šių praradimų, Kęstučio apygardos partizanų aktyvumas nemažėjo. Antano Joniko-Rolando būrys 1945 04 17 išvadavo Batakius, kartu su Mečislovo Miševičiaus-Gintaro būriu 1945 11 10-11 užémė Gaurės ir Girdžių miestelius.

Stasys Lukminas (žuvės
1944m. gruodžio mėn.
Dickaimje)

1945 07 22 kovos krikštą ga-
vo garsieji Lietuvos partizanų

Kęstučio apygardos aviacijos
ltn. Juozas Kasperavičius-Vinčius
(žuvės 1947m. balandžio 6d. prie Batakių)

vadai kapitonai Jonas Žemaitis ir Juozas Čeponis. Jų rinktinė buvo įsikūrusi gražiamame Virtukų pušyne (Liolių apyl.). Stovykla buvo labai kruopščiai ir tvarkingai įrengta, bet prastai užmaskuota. Tai ir išdavė partizanus. Prieš pajėgos buvo gausėnės. Gynybai sumanai vadovavo žuvęs šiose kautynėse Liudas Jankauskas. Kartu žuvo dar 10 partizanų ir skaudžiausiai penkios štabe dirbusios merginos: J. Čepaitė, E. Gailiūtė, J. Elsbergaitė, O. Lukošiūtė, A. Rutkauskaitė.

Ir ši kartą okupanto kariaunai, netekusiai 60 kareivių, teko pasitraukti.

Tai tik pirmieji laisvės kovų metai. Kova tebesi dar 10 metų. Jau surinktos žinios apie 1653 Kęstučio apygardoje žuvusius partizanus. Jų atminimas bus jamžintas.

Vytautas STEPONAITIS
Kaunas

Grupė geležinkelio atšakos Buriatijoje tiesėjų. Iš kairės (sėdi)
Janė Kabošytė, Aloyzas Andriūnas, Savutė Vidugiryte-Žičkienė,
Janė Andriūnaitė; (stovi) Izidorius Vidugiris, Ona Juškaitė-Šomkienė, Bronius Vidugiris, Bronė Surgautaitė, Monika
Vidugiryte, Liuda Bielskytė-Bartkienė, Leonas Vidugiris

Sveikinu savo sesutę

Buvo 1946m. rugpjūtis. Nuteistųjų koloną iš Panevėžio kalėjimo varė į geležinkelio stotį. Gatvėje baugščiomis akimis mus lydėjo žmonės. Tarp jų pamačiau savo seserį Savutę ir kaimyną Stasi Čerkesą. Savutė mus lydėjo iki pat geležinkelio stoties. Perone ji prasibrovė net iki Stołypino vagono, prieto prie lange. Su ja kiek pasikalbėjau. Traukiniui pajudėjus, ji su lykė širdį veriančiu balsu... Juk į nežinių vežė tris jos brolius, iš kurių po šešerių metų besugrižome du... Jauniausias

aštuoniolikmetis Jonas jau pirmąjį žiemą amžiams atgulė Tolimosios Šiaurės spiegynuose.

Kartu su kitais dvieims šeimos nariais 1948m. į tolima ją Buriajų išvežė ir Savutę. Daugeliu metu jų labai sunkiai dirbo prie geležinkelio tiesimo darbų. Čia sustiko tokiai pat tremtiniai sūnū, auksinių rankų žmogų Vytautą, Žičkų, sukūrė šeimą. Grįžo į Lietuvą. Pašilio Savutės ir Vytauto sveikata, tik neišblėso meilė. Tėvynei ir gebėjimams autokis kitam. Jau prieš daugelį metų likęs vienės, jų geruma,

rūpestį ir globą, patiriu ir aš. Jie visiems geri. Per praėjusią vasarą įvykusį buvusių Čelutaičių miškų ūkio tremtinii susitiki-
mą, išėjus iš bažnyčios, iš visų pusų ją meilėjai šaukė vardu: "Savut, Savut..." Tokią meilę ji
peilė ne turtais, ne puošnais rū-
bais, o paprastumu, dorumu,
jautrumu kitiemis. O kaip Sibi-
re žmonės mylėjo ją už gražias
dainas!

Vasarį 16-ąją švenčiantiems savo 70-ąjį gimtadienį Savutę ir Vytautui Žičkams artimieji linkime sveikatos, laimės
ir ramybės... Lai bent gyvenimo
rudenių išspildo visi Jų troškinių.

Leonas VIDUGIRIS

1995m. vasaris

TREMINTINYS

Nr. 5 (146)

8

Vėl paviliojo auką kapai

Ne prie balto Kūčių stalo, ne į Piemenėlių šv. Mišias nuvingia-
vo Antaninos Makaraitės- Kolobovienės takelis. Grudžio 18d.
nustojo plakusi nualinta jos širdis, nuostabi ramybė apgaubė
giedrą veidą. Giminių ir draugų būrys nulydėjo ją į Vilniaus Rokantiškių kalnelį, kur ji atsigulė amžinojo poilsio mylimos tėvynės žemėje.

Trisdešimt metų vergaudama atšiaurioj Komijo, ant Vyčegdos kranto, Gujagos miškuose, ji turėjo vienintelį troškimą sugrįžti į Lietuvą, pakvėpuoti jos oru, susitikti su giminėmis, draugais, išauklėti lietuviemis dukterį ir anūkę. Per didelius vargus jos norai išsipildė.

Nepakeliamas darbas, badas, šaltis, patyčios guldė mažus, senus, jaunus į svetimą žemę, o ju, net mirusiu, troškimas grįžti į gimtinę kėlė tautiečių širdyse nerimą ieškoti jų kapų ir nors kaulelius palaidoti sava Jame krašte. Tokia didelė Tėvynės meilė!

Antanina gimė 1917m. Tauragės apskr., Žvingių m., aug 11-os brolių ir seserų šeimoje. Visi buvo gabūs, visi troško mokslo, tačiau tik viena Antanina išsiraše į Tauragę. Tėvai norėjo, kad ji būtų dantų gydytoja, bet ji labai mylėjo vaikus, slaptai padavė pareiškimą į Tauragės mokytojų seminariją. Čia

sunkes jaunystės ir patriotizmo. 1938m. baigusi seminarį, Antanina buvo paskirta į Utenos apskr. Napriūnų mokyklą į mišką ir ezerų užkampij, kur mokėsi tik 8 mokiniai. Bet gabių mokytojų greit perkėlė į Kuktiškių mokyklą. Ten ji įsitraukė į darbą, pamilo mokinius, susidraugavo su kaimynais. Mokė ne tik programos dalykų, bet ir sportuoti, statė dramas, vadovavo chorui- realizavo seminarijoje įdiegtas idėjas, tikslus.

Tačiau tautą užgriuvo bai- si nelaimė- sovietų armija peržengė Lietuvos sienas ir prasidejo žiauri okupacija- bainė, nepasitikėjimas, tardymai, išdavystės. Po metų Antanina nuvažiavo į Žvingius, į brolio vestuves, o čia vietoj vestuvių gyvuliniai vagonai, kuriuose su motina, jauna seseria ir dešimtimis tūkstančių geriausiu Lietuvos žmonių ištrémė į Sibiro platybes. Pateko į Komiją, kur basos brido per sniegą, gamino įmonėje plytas, dirbo staines, neše į kalnų sielius. Gražutei mergaitei pradėjo meilintis gamyklos direktorių, žadėjo geras sąlygas net motinai ir seserai. "Tavo bjaurios rankos niekada neprisilies prie lietuviatės". Perpykės direktorius išsiuntė ją į Gujagos miškus. Nepadėjo nė motinos ašaros. Miškai bu-

Antanina Makaraitė. 1938m.

vienintelis troškimas- duona. Pamato ką nors juoda sniegegal duona?.. Pareidavo iš miško sušalę, alkani, sirgdamis, sugriūdavo barakę šalia vienas kito, o ryta- jau keli šalti. Laidojo begailesčio, o tik su pavydu- jie jau mirė, baigesi jų kančios... Pagaliau Antanina nebenorėjo net duonos, atiduodavo ją kitiams. Kūną išpyle dideli skauduliai- nei dirbtį, nei gulėti. Ligoninėje pačengva kiek atsigavo. Gydytoja pasakė, kad Lietuva "išvaduota". Ant beržo tošies parašu du laiškus giminėms. Sesuo mažame upelyje nuskendo, matyt, širdis sustojo.

Baigėsi karas. Visi džiaugėsi- dabar sugriš į Lietuvą. Antanina buvo parvažiavusi, bet namai užimti, giminės skursta... Vėl grįžo. Ištekėjo už buriato, 10 metų kalėjusio gero žmogaus, baigusio Maskvos universitetą. Gimė duktė Regina. Motina su ja kalbėjo tik lietuviškai. Komijos tundroje skambėjo "Du gaideliai"... Vėliau ji baigė Maskvos chemijos institutą, ištekėjo už vaikystės draugotremtinio vokiečio.

Grįžusi į Lietuvą, stojo į tremtinių bendriją, ten budėdavo, pardavinėjo knygas. Visur ieškojo teisybės. Amerikos lietuvių "Draugo" laikraštyje išspausdino savo atsiminimus. Labai džiaugėsi, kai buvo paskelbta Lietuvos nepriklausomybė!

Jos rūpesčiu buvo parvežti tremtinių žuvusios sesers kauleliai ir palaidoti Žvingiuose šalia motinos, tévo, brolio.

O sveikata silpo... Viename kape atsigulė trys tremtiniai: vyras- buriatas, žentas- vokiečis ir ji- lietuvinė.

Ilsėkis ramybėje, taurioji kankine Antanina.

Bronė KAZLAUSKIENĖ
Vilnius

Trys tremtinės: mama Ona Makarienė su dukromis Antanina ir Sofija

šviesūs mokytojai J.Mičiulis, A.Rinkūnas, A.Šimkus, kapelionai R.Kuodis, Gureckas ir kiti auklėjė būsimus mokytojus patriotiškai, skatinė mokyti Lietuvos istoriją ir iš jos semtis tvirtos pasauležiūros, nuolat pabréždavo žmogaus asmenybęs, aukštost moralės reikšmę, ugde tauriausius bruozus. Tauragėje stovėjo trys Lietuvos kariuomenės pulkai, skambėjo vyru dainos, net oras, rodos, buvo pris-

vo už Vyčegdos upės (jį tris kartus platesnė už Nemuną). Kelionė per upę buvo baisy. Peršliauzė. Miške iš pradžių jų buvo vienintelė moteris. Pjovė milžiniškas pušis, jas genėjo, krovė į rietuves, pačios pasikinkiusios vilko per mišką į kelią. Maistas- tik duonos 400 gramų, druska ir vanduo. Duonos kepalėli, skirta 5 dienomis, suvalgydavo iš karto, o kitos dienos- tik vanduo ir druska... Išėko, nužmogėjo,

1995m. vasario 3 d. Nr. 5 (146). SL289.

Mūsų adresas: Laisvės al. 39,

3000 Kaunas, tel. 209530

ILSĒKITES RAMYBĖJE

Klemensas Alionis

1914-1995

Sausio 13d. mirė buvęs politinis kalnys Klemensas Alionis.

Velionis gimė Kaišiadorių raj. Pašulių k. 1944m. suimtas, nuteistas 10 metų. Kalėjo Archangelsko srities lagriuose.

1954m. grįžo į Lietuvą, gyveno Kaišiadorių raj. Lomenių k. Užaugino dvi dukras. Iki pensijos dirbo kolūkyje.

Nuoširdžiai užjaučiame velionio šeimą ir artimuosius.

Tebūna jam lengva Lietuvos žemele.

LPKTS Kaišiadorių skyrius

Juozo Gružio poezijos vakaras

KAUNAS. Sausio 20d. Mokytojų namuose (buvo Prezidentūroje) įvyko buvusio politkalinio poeto Juozo Gružio kūrybos vakaras. Didžiojoje salėje stovėjo 9-ojo forte muziejaus standas, J.Gružio garbei surengta kukli parodėlė.

17 val. salė jau buvo pilna poezijos ir asmeniškų J.Gružio gerbėjų. Vakarą pradėjo ir jam vadovavo mokytoja poetė G.Lebedienė. Po nuoširdaus G.Lebedienės pasveikinimo apie savo kūrybos kelią kalbėjo ir savo eilėraščius skaitė J.Gružys. Aktorė V.Kochanskytė pasakė sveikinimo kalbą, paskaitė J.Gružio eilėraščių, perskaitė rašytojo R.Keturakio trių J.Gružio poezijos knygų recenziją. Labai nuoširdžią sveikinimo kalbą pasakė Kauno technologijos universiteto prof.K.Blaževičius. Kalbėjo KMI docentė J.Norvaišienė, Žemaičių draugijos pirmininko pavad. A.Pocius, prof.A.Dumčius, medicinos dr.prof. E.Bagdonas, B.Jauniškis, G.Lebedienė dainavo, skaitė J.Gružio ir savo kūrybos eilučių fortejionu skambino pianistas P.Jagminas.

Po oficialiosios vakaro dalies J.Gružio bičiuliai buvo pakviesti į mažają salę vakarienės. Čia poetui buvo linkėta ilgiausiai metu...

Krizostomas ŠIMKUS

"Tauro" apygardos, "Žalgirio" (vėliau "Birutės" rinktinėje "Dariaus ir Gireno" kuopoje) 1945-1947m. partizanavo kovotojas, slapyvardžiu VOVERAS. Jo vardas, atrodo, Alfonsas, pavardė nežinoma. 1946m. į Alantynę (Runkių k. Kazlų Rūdos valsč. Marijampolės apskr.) buvo atvažiavusios jo seserys susitiki su broliu. Jis žuvo 1948m. birželio mén. Kazliškių k. Kazlų Rūdos valsč. Marijampolės apskr. Gal yra žmonių, pažinėjusių ši partizaną, jo giminės. Labai prašau atsiliepti adresu: Julijai Simanaitienei, Sodų 26b-7, 3002 Kaunas.

Kunigaikštienės Birutės ulonų pulkų būrio vadu. 1941m. areštuotas, nuteistas dešimčiai metų ir penkeriems be teisių. Iš

vežtas į Vorkutą. Dirbo Vorkutos 6-oje anglies kasykloje. Kalėdamas sutiko daug lietuvių inteligentų, taip pat kitų tautybių aukštų kariškių bei mokslo žmonių. Apie juos sužinosite perskaitę šiuos prisiminimus.

Tiražas tik 500 egzempliorių.

Natalija PUPEKIENĖ

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

Maketavo Rasa Černevičiūtė. Spaustino valst. "Aušros" spaustuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Ofsetinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 5000. Užs. Nr. 3793

"Tremtinio" laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl jų kokybės pretenzijų neturime